

Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Kollégiuma

Múzeumi műtárgyak szerzeményezése

Pályázati azonosító: 505110/00973

Adatlap azonosító: A2034/N4257

SZAKMAI BESZÁMOLÓ**A Trianon Múzeum történeti gyűjteményének gyarapítása**

Szentgyörgy István „Dél” allegorikus szoborkompozíciójának terrakotta változatával és egy 1919-es plakáttal gyarapítottuk a Trianon Múzeum Történeti gyűjteményét a Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően. A megigényelt támogatás összege 1.140.000 forint volt, melyből 1.000.000. forint támogatást ítelt meg a Nemzeti Kulturális Alap. A Trianon Múzeum Alapítvány a fennmaradó összeget saját forrásból biztosította, így a szerzeményezés 2024 októberében megvalósult, a két műtárgya múzeum nyilvántartásába került.

A műtárgyak hagyományos nyilvántartásba vétele után a múzeum számítógépes nyilvántartásába is bekerült, majd feltöltésre került a MuseumDigitar felületére.

Leltári szám	Megnevezés	Méret	Kép
2025.10.1.	szobor	Legnagyobb szélesség: 31,5 cm, Magasság: 56 cm	
2025.11.1.	plakát	Szélesség: 70 cm, Magasság: 95 cm	

1. „Dél” allegorikus szoborkompozíció. Szentgyörgyi István (Bégaszentgyörgy, 1881 – Budapest, 1938) alkotása

Műtárgy leltári száma: 2025.10.1.

anyaga: terrakotta

mérete: 56 cm x 31,5 cm

A „Dél” allegorikus irredenta szoborkompozíció kicsinyített méret nagyságú másolatán a szigorú tekintetű, izmos magyar férfi jobb kezében méretes pallos pihen, baljával magyar címerrel díszített pajzsot tart óvóan a délvidéki svábságot jelképező lány köré, aki hálával és szeretettel tekint rá. A nőalak a szorgalom és békés munka jelképeként sarlót tart a kezében, lábaiknál a dúsan termő bácskai és bánáti földekre utaló búzakévék hevernek.

2. Ismeretlen szerző által tervezett plakát, színes litográfia a „Röttig-Romwalter Nyomda Rt, Sopron” kiadványa 1919 végéről

Műtárgy leltári száma: 2025.11.1.

anyaga: papír

mérete: 95 cm x 70 cm

Feliratai: „Le az élösdi sajtóval! Keresztény Nemzeti Sajtót!! „Pesti Napló, Az Est, Világ, Népszava”

(Felső felirat elcsúszott nyomdahiba miatt.)

Készült: „Röttig-Romwalter Nyomda Rt, Sopron.” A jelzés a plakát jobb alsó szélén olvasható

A plakát közepén egy antiszemita gúnyrajz látható. A főalak egy görbeorrú, szemüveges újságíró, erre utal a jobb füle mögé tűzött toll és a plakát felirata. Bal kezében Dávid-csillagos degeszre tömött pénzesszákat tart. Amint a magyar nemzeti színekkel megrajzolt író toll az alakot szíven találja, az megrogy és a baljában szorongatott zsákból júdásaranyak hullanak, jobbjaából pedig különféle újságok esnek ki. A Miklós Andor féle „Az Est”, amely 1910. április 16-án indult és Magyarország első igazi, jellegzetes bulvárlapja lett. Olyan írók járultak hozzá népszerűségéhez, mint Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Pásztor Árpád, Fényes László, Bródy Sándor, Ambrus Zoltán, Szép Ernő vagy Móricz Zsigmond. Láthatjuk Hatvany Lajos baloldali irodalmi lapját, a Pesti Naplót, a „progresszív” szabadkőműves polgári radikális elit lapját, amelynek hangzatos neve „Világ” és a Népszavát, a Magyarországi Szociáldemokraták Lapját. A plakát felirata még egyértelműbbé teszi az értelmezést: „Le az élösdi sajtóval! Keresztény Nemzeti Sajtót!”

A szerzeményezés indoklása

A Trianon Múzeum gyűjteménye és gyűjteményezési koncepciója nemcsak a 20. század tragikus eseményeinek, az ország- és a nemzetrészek elszakításának tárgyi emlékezetének dokumentálását célozza, de szándéka, hogy olyan képi és szellemi adatokat, információkat hordozó tárgyakat is gyűjtsön és a széles társadalom számára elérhetővé, kutathatóvá tegyen, kiállításában bemutasson, amelyek pontosan rajzolják, árnyalják a korszak politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális környezetét. Ezt a célt szolgálja a gyűjtemények eme szempontok szerinti fejlesztése, teljessé tétele.

A „Dél” allegorikus szoborkompozíció terrakotta másolata, illetve az 1919-ben készült plakát pontosan a korszak eszmevilágának tárgyi és művészi megjelenítésének kimagasló emlékei.

A múzeum gyűjteménygyarapítási stratégiáját illető alapideájának része a korszak szellemi irányzatához, az irredentizmushoz köthető emlékek gyűjtése. A Trianoni diktátum egyenes következményeként a magyar néplélekben és természetesen a politikában is megszületett irredentizmus, illetve a revizionizmus össznemzeti jelképe Budapesten a Szabadságtéren 103 éve felavatott Irredenta szoborcsoport. A korszak négy elismert művésze által készített négy allegorikus szobor az első egységes, jól látható társadalmi válasz az igazságtalanságra. A szobrokról reprezentációs céllal és kis példányszámban terrakotta másolatok is készültek.

A szoborcsoport történetében tetten érhető a 20. századi magyar szoborsors is, hiszen 1945 nyarán a kommunista városvezetés elrendelte lebontásukat. Az eltávolítás értelmezhető két eszme és érték történelmi szembenállásának is, amely a múzeum gyűjteményének, kiállításainak jól értelmezhető, szerves része.

A gyűjteménybe került „Dél” allegorikus szoborkompozíció terrakotta másolatának kis példányszáma is növeli a szobor muzeális értékét. A szobormásolattal a múzeum egy további, történeti és képzőművészeti szempontból is értékes tárggyal gyarapodott. Azt a múltat, eszmevilágot, művészi ábrázolást, nemzeti érzületet és hitvallást leszünk képesek a lehető legteljesebben rekonstruálni, a múzeumi eszközökkel bemutatni és a múzeumpedagógiai programba beépíteni, amelyet a kommunizmus „múltat végképp eltörölni” kíméletlen ideológiai harcával megsemmisítésre ítélt.

Az 1919 végén készült plakát a történelmi időszak eszmevilága, képi megjelenítésének rendkívül ritka tétele a korszakkal foglalkozó tematikus köz- és magángyűjteményekben. Az üzenet grafikai megjelenítése a hasonló nyomtatványok között is „kiemelkedő”. Ennek a grafikának is e plakát előkerüléséig csak egyetlen ismert példányáról tudott a szakma, amelyet az Országos Széchenyi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára őriz (raktári jelzet: PKG.1919/53). A megvásárlásra felajánlott plakát színeiben sokkal élénkebb és szebb, mint az OSZK kissé megfakult példányáé. A 19. század második felében és 20. században a zsidó-magyar együttélés előítéletekkel és feloldhatatlannak tűnő konfliktusokkal volt terhelt, amit számos történelmi esemény és tény csak tovább súlyosbított. A múzeum plakátgyűjteménye a plakát megvásárlásával egy az ország egyébként is szorult – háború utáni, belső és nemzetközi helyzetében tomboló Tanácsköztársaság bukása utáni politikai és társadalmi visszarendeződésben felerősödő – a zsidóságot érintő közbeszédet és közvélekedést képi világban megjelenítő, egyedülállóan értékes tárgyával gyarapodott.

Közönséghasznosítás

A Dél allegorikus, irredenta szoborkompozíció és az 1919-es plakát jelenleg a Trianon Múzeum „Térj a tárgyra!- társimogató” – múzeumpedagógiai foglalkoztatató szobájában került elhelyezésre.

A két műtárgy állandó eleme múzeumpedagógiai foglalkozásainknak, különösen a Határtalanul program keretében érkező diákcsoportok számára, ahol történelmi és vizuális nevelési szempontból is hasznosításra kerülnek.

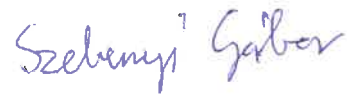
A műtárgyak emellett a Múzeumok Éjszakája rendezvény során múzeumandragógiai programként is bemutatásra kerültek, valamint a történelemtanárok részvételével megvalósított szakmai napon is fontos szerepet kaptak.

A Trianon Múzeum Térj-a tárgyra múzeumpedagógiai foglalkozásának résztvevőinek száma (beleértve a Határtalanul program keretében érkezőket is) 2025. február 1-től 2025. augusztus 11-ig: 5169 fő

Köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap támogatását!

Várpalota, 2025. augusztus 29.

Szébenyi Gábor
történész
Trianon Múzeum